

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 28/1977-78 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till riksdagen om ändring av 4 och 11 §§ självstyrelselagen för Åland.

Över ovannämnda framställning har landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande och får utskottet, som i ärendet hört talmannen Folke Woivalin, lantrådet Alarik Häggblom samt lagberedningschefen Christer Jansson vördsammt anföra följande.

Lagutskottet har omfattat principen om att medborgare i annat nordiskt land inom ramen för det nordiska samarbetet kan medgivas kommunal rösträtt också på Åland. Eftersom rösträtten i dag är bunden till hembygdsrättsinstitutet och detta åter i sin tur fortfarande bundet till medborgarskap i Finland, skulle ett genomförande av nordisk kommunal rösträtt på Åland förutsätta upplösning av antingen rösträttens bundenhet vid hembygdsrätten eller hembygdsrättens bundenhet vid medborgarskapet. Eftersom dock hembygdsrätten medför avsevärt andra rättigheter än blott rösträtt i kommunala val och valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag, har utskottet omfattat principen om att frigöra rösträtten från hembygdsrätten. För att inte försätta medborgare i Finland i en sämre ställning än medborgare i annat nordiskt land leder detta resonemang fram till att man beträffande medborgare i Finland måste beakta också den kategori, som inflyttat från riket till Åland och här stadigvarande bosatt sig men som ändock icke ansökt om åländsk hembygdsrätt. I fråga om kommunal rösträtt måste i så fall en sådan medborgare behandlas likasom medborgare i annat nordiskt land.

Åland är ett litet område med liten befolkning. I Finland tillhör invånarna på Åland en språklig minoritet, som krymper. Också ur andra synpunkter är det ytterst betydelsefullt att Ålands egenart och självständiga ställning bevaras och stärkes. Det skulle därför icke alls vara rimligt att ställa samma krav på inflyttade medborgares rätt att deltaga i kommunala val eller i kommunala funktioner på Åland som i riket eller i annat nordiskt land. Redan att frigöra den kommunala rösträtten från hembygdsrättsinstitutet utgör ett avsteg från de självstyrelsepolitiska rättigheter som garanterats Åland. Utskottet har därför utgått från att skillnaden i praktiken mellan beviljandet av åländsk hembygdsrätt och beviljandet av kommunal rösträtt måste bli ganska liten. Vid ärendets beredning har också klart framkommit, att krav på särskilda lättnader med avseende å rätten till nordisk kommunal rösträtt på Åland icke heller blivit framförda i samband med att

frågan på nordiskt eller nationellt plan hade beretts.

Lagutskottet har däremot inte omfattat landskapsstyrelsens framställning till den del landskapsstyrelsen föreslagit att om rätten för nordiska medborgare att deltaga i kommunalval på Åland skulle stadgas i en särskild landskapslag. Lagutskottet har, även med beaktande av stadgandet i landstingsordningen 55 § 2 mom., ansett att en överflyttning av föreskrift angående vissa förutsättningar för deltagande i kommunala val på Åland från självstyrelselagen till landskapslag innebär en principiell försvagning av Ålands konstitution. Självstyrelselagen är visserligen en rikslag men ändock en lag av högsta dignitet och en lag som inte kan ändras, förklaras eller upphävas utan landstingets bifall. Utskottet hade för övrigt gärna sett att förslaget till landskapslag om nordisk kommunal rösträtt på Åland hade förelegat till behandling samtidigt med förslaget till lag om ändring av självstyrelselagen. Landskapsstyrelsens framställning ger i lagtexten ingen anvisning om grunderna för sådan rösträtt, något som lagutskottet icke ansett vara tillfredsställande.

Beträffande valbarheten vid kommunala val har utskottet diskuterat, huruvida möjligen härom också borde stadgas i självstyrelselagen men eftersom den som har rösträtt i allmänhet också är valbar och då om valbarheten alltid stadgats i landskapslag, har utskottet låtit härvid förbli vid det nuvarande. Den som inte har hembygdsrätt eller som inte eljest beviljats kommunal rösträtt på Åland kan inte heller väljas till kommunalt förtroendeuppdrag.

Lagutskottet har alltså omformulerat 4 § i lagförslaget och i lagen direkt infört att kommunal rösträtt skall tillkomma blott den som utan avbrott varit fast bosatt på Åland minst fem år. Sådan rösträtt skulle på ansökan beviljas av landskapstyrelsen, som dock icke utan verkligt vägande skäl skulle få avslå en ansökan som fyller kraven. Härmed skulle grunderna för kommunal rösträtt på Åland vara fastslagna och den kommunala landskapslagen i ämnet skulle utfärdas på basen av detta stadgande i självstyrelselagen.

Lagutskottets ställningstagande innebär naturligtvis också att framställningen till regeringen måste något omformuleras.

Under hänvisning till ovanstående föreslår lagutskottet förty till antagande följande framställning.

"Till Regeringen

från Ålands landsting.

Fråga om nordisk kommunal rösträtt .....(likasom landskapsstyrelsens framställning).....för erhållande av rösträtt och valbarhet.

I föreliggande motion föreslår landstinget de ändringar i självstyrelselagen som är nödvändiga för att den nordiska kommunala rösträtten skall kunna förverkligas i landskapet. Grunderna för rätten att deltaga i kommunala val på Åland för finsk medborgare, som icke åtnjuter åländsk hembygdsrätt eller för svensk, norsk, dansk eller isländsk medborgare skulle fastställas i självstyrelselagen. De närmare bestämmelserna om rösträttens beviljande och utövande skulle däremot intagas i landskapslag.

Detaljmotivering.

4 §. Enligt den föreslagna ändringen skulle åländsk hembygdsrätt fortfarande i princip utgöra en förutsättning för rösträtt vid val till landstinget samt för kommunal rösträtt. Landskapsstyrelsen skulle dock efter ansökan ha möjligheter att bevilja enskild finsk, svensk, norsk, dansk eller isländsk medborgare, som utan avbrott varit fast bosatt på Åland under åtminstone de fem kalenderår, som omedelbart föregått valåret, rätt att i kommunalval utöva sin rösträtt i hemkommunen på Åland. Ansökan om rösträtt, som fyller ovannämnda krav borde alltid bifallas, såframt icke verkligt vägande skäl skulle prövas föranleda avslag.

Någon uttrycklig bestämmelse beträffande valbarheten vid kommunala val ingår ej i paragrafen i dess gällande lydelse. Någon sådan bestämmelse är ej heller erforderlig eftersom 51 § regeringsformen numera medger lagstiftning innebärande rätt för medborgare i de övriga nordiska länderna att taga del i den kommunala förvaltningen. I landskapslag kan således med hänsyn till kompetensfördelningen beträffande lagstiftningen om kommunalförvaltning redan nu intagas bestämmelser rörande rätt för medborgare i nordiska länder att handha kommunala förtroendeuppdrag.

(11 § likasom landskapsstyrelsens framställning).

Med hänvisning till det ovan anförda och med stöd av 15 § självstyrelselagen för Åland får Ålands landsting vördsamt föreslå att Regeringen måtte förelägga Riksdagen till antagande följande lagförslag:

L a g

om ändring av 4 och 11 §§ självstyrelselagen för Åland.

(Ingressen likasom landskapsstyrelsens framställning).

4 §.

Finsk medborgare, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, äger rätt att utan sådan inskränkning som i 5 § sägs, förvärva eller besitta fastighet, belägen i landskapet. Åländsk hembygdsrätt utgör förutsättning för rösträtt

vid val till landstinget samt för kommunal rösträtt. Landskapsstyrelsen kan dock efter ansökan besluta att kommunal rösträtt skall tillkomma enskild finsk, svensk, norsk, dansk eller isländsk medborgare, som utan avbrott varit fast bosatt på Åland minst fem år. Sådan ansökan bör bifallas, såvida icke vägande skäl prövas föranleda avslag.

11 §.

(Likasom landskapsstyrelsens framställning).

Helsingfors, den

" "

Mariehamn den

På landstingets vägnar:

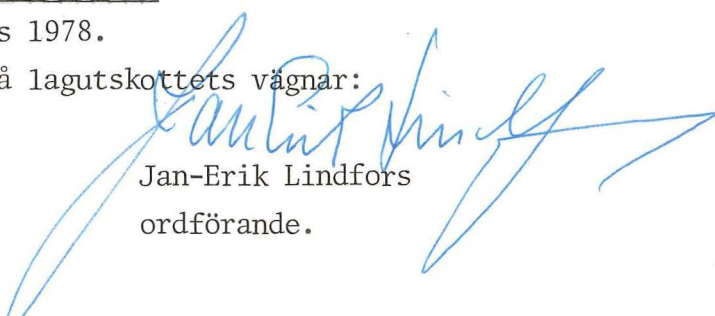
talman

vicetalman

vicetalman.

Mariehamn den 31 mars 1978.

På lagutskottets vägnar:

Jan-Erik Lindfors
ordförande.

Närvarande i utskottet: ordföranden Lindfors och ledamoten Dahlman samt ersättarna Olof Jansson, Sanders och Öberg.